

lijk Besluit formeel vastgesteld welke percelen ten behoeve van het project zouden worden onteigend. Enkele dagen later, op 22 september 1856, verzochten B. en W. Rose om zo spoedig mogelijk de met het 'Waterproject' in verband staande ontwerpen te maken⁸⁸). Tussen 1857 en 1865 werd naar deze nader uitgewerkte plannen een reeks van werken uitgevoerd; zo werd in het voorjaar van 1859 met het graven van de nieuwe weteringen en het aanleggen van de singels begonnen. Het vermogen van de stoomgemalen werd vergroot tot 50 pk ieder, terwijl eveneens werd voorgesteld om het oostelijk stoomgemaal niet aan het Boerengat maar aan het einde van de Boezemsingel, iets benoorden de oostelijke Buitenvest, te plaatsen⁸⁹). De binnen de nieuwe singels gelegen delen van de polders werden bij besluit van de Provinciale Staten van Zuid-Holland van 9 november 1864 ontpolderd, dat wil zeggen dat zij ook administratief werden afgescheiden van de polders waartoe zij oorspronkelijk behoorden⁹⁰).

In deze bijdrage is er voor gekozen om het 'Waterproject' te benaderen vanuit de waterstaatkundige context. De stedenbouwkundige implicaties van het project kwamen daarbij nauwelijks aan de bod. Tot besluit daarom enkele opmerkingen over de stedenbouwkundige kant van het 'Waterproject'. Met betrekking tot de eerste versie van het 'Waterproject' is het van belang dat hierin, vanuit het praktische probleem van de waterversing, werd nagedacht op de schaal van de hele stad. In Nederland was dit sinds zeer lange tijd niet meer het geval. Zo zou met de aanleg van de singels de voorstad - de verstedelijkte delen van de polders - binnen het geheel van de stad worden gehaald. De singels schiepen orde en vormden een nieuwe en heldere begrenzing. Zou dit op zich al een verfraaiing van de stad betekenen, de inrichting van de singels tot een aangename wandeling droeg daar nog extra toe bij. Inventiviteit spreekt uit de gedachte om de waterversing te combineren met voor die tijd tamelijk moderne voorzieningen als openbare slachthuizen en een systeem voor de aanvoer van drinkwater. De tweede versie van het 'Waterproject' is, vanwege de beperktere opzet en het feit dat daarbinnen in grote lijnen werd voortgebouwd op de ideeën uit 1841, conceptueel minder interessant. Belangwekkend is echter, dat in de tweede versie van het 'Waterproject' werd gewezen op de noodzaak om tot een nadere stedenbouwkundige uitwerking te komen van de verstedelijkte delen van Cool, West- en Oost-Blommersdijk en Rubroek. Dit punt verwierf de aandacht